ÄÄNEKOSKI
Tulevaisuus asuu täällä

Lausunto valtuustoaloitteeseen
Laatija: hallintopäällikkö Henriikka Mäkelä
Laatimispäivä: 7.7.2026
Dnro: 251/00.01.03.01/2026

Hallintopäällikön lausunto
Valtuustoaloite hallintosäännön muuttaminen valtuustoaloitteiden käsittelyn osalta

Taustaa

Joni Kotilainen ja neljä muuta valtuutettua on tehnyt aloitteen, jossa ehdotetaan hallintosääntöä muutettavan valtuustoaloitteiden käsittelyn osalta. Ehdotuksen mukaisesti valtuutetun tekemä aloite tuotaisiin aina valtuuston käsiteltäväksi ja vastattavaksi aloitteen allekirjoittajien lukumäärästä riippumatta.

Nykyisen hallintosäännön mukaan ”Kaupunginhallituksen on osoitettava aloite vastattavaksi sille toimielimelle, jonka toimivaltaan tai jonka alaisen viranomaisen toimivaltaan aloitteessa esitetty toimenpide kuuluu. Kaupunginvaltuuston, kaupunginhallituksen ja suoraan kaupunginhallituksen alaisen viranomaisen toimivaltaan kuuluvia toimenpiteitä koskevat aloitteet jäävät kaupunginhallituksen vastattavaksi. Aloite, jonka on allekirjoittanut vähintään neljäsosa valtuutetuista, on kuitenkin toimitettava valtuuston vastattavaksi. -//- Kaupunginhallituksen on vuosittain huhtikuun loppuun mennessä esitettävä valtuustolle luettelo valtuutettujen tekemistä ja kaupunginhallitukselle lähetetyistä aloitteista, joita valtuusto ei edellisen vuoden loppuun mennessä ole lopullisesti käsitellyt. Samalla on ilmoitettava, mihin toimenpiteisiin niiden johdosta on ryhdytty. Valtuusto voi todeta, mitkä aloitteista on käsitelty loppuun.”

Asian arviointi

Valtuutettujen aloiteoikeus on tärkeä osa edustuksellista demokratiaa ja valtuustotyötä. Aloitteiden avulla valtuutetut voivat nostaa esiin kunnan toimintaa, palveluja ja päätöksentekoa koskevia kehittämistarpeita sekä tehdä näkyväksi havaintoja, joita syntyy valtuustotyössä ja kuntalaisten kanssa käytävässä vuorovaikutuksessa. Aloiteoikeuden merkitystä ei siten ole syytä arvioida vain käsittelymenettelyn näkökulmasta, vaan myös sen kautta, miten se tukee vaikuttavaa, tarkoituksenmukaista ja kuntalaisten kannalta hyödyllistä päätöksentekoa.

Kuntalain mukaan valtuusto käyttää kunnassa ylintä päätösvaltaa ja päättää kunnan keskeisimmistä asioista, kuten kuntastrategiasta, hallintosäännöstä, talousarviosta ja muista valtuustolle kuuluvista tai sille määrätyistä asioista. Tämä lähtökohta puoltaa sitä, että valtuuston käsiteltäväksi ohjautuvat erityisesti asiat, joilla on laajempaa taloudellista, strategista tai periaatteellista merkitystä kunnan toiminnalle. Kaikkien aloitteiden automaattinen tuominen valtuuston käsittelyyn voisi johtaa siihen, että valtuuston työaikaa kohdistuisi myös sellaisiin yksittäisiin tai vähäisempiin kysymyksiin, jotka voidaan tarkoituksenmukaisemmin valmistella ja käsitellä osana toimialojen, kunnanhallituksen tai muiden toimielinten normaalia toimintaa.

Nykyisellä menettelyllä voidaan osaltaan tukea sitä, että valtuustoaloitteet kohdentuvat kysymyksiin, joissa valtuutetut näkevät aidon parantamisen, kehittämisen tai uuden ratkaisun mahdollisuuden. Aloite on parhaimmillaan rakentava väline kunnan toiminnan kehittämiseen. Jos jokainen aloite etenisi sisällöstään ja allekirjoittajien lukumäärästä riippumatta valtuuston erilliseen käsittelyyn, menettely voisi käytännössä lisätä rakenteellista riskiä siitä, että aloitemuotoa käytettäisiin myös yleisen poliittisen kritiikin tai jo käsiteltyjen kannanottojen toistamisen kanavana tai kanavana ohittaa lautakuntien toimivaltaa ja kuntalain 74 § mukaiset vaalikelpoisuuden rajoitukset yksittäisissä substanssitason asioissa. Tämä ei vahvistaisi aloitteiden vaikuttavuutta eikä välttämättä edistäisi niiden valmistelun laatua tai kuntalaisten kannalta olennaisten kehittämistarpeiden tunnistamista.

Lisäksi aloitteiden käsittelytavan tulee olla hallinnollisesti selkeä ja oikeasuhtainen. Mikäli kaikki aloitteet käsiteltäisiin valtuustossa erillisinä asioina, se pidentäisi helposti valmistelun ja päätöksenteon läpimenoaikoja. Samalla se voisi lisätä hallinnollista työtä myös niissä asioissa, joissa tarkoituksenmukaisin vastaus on valmistelun perusteella toiminnallinen toimenpide, asian huomioon ottaminen muussa valmistelussa tai perusteltu toteamus siitä, ettei aloite anna aihetta enempiin toimenpiteisiin. Luonteeltaan viranhaltijatyönä tai toimielimen päätöksellä ratkaistavissa asioissa on oikeasuhtaista kyetä vastaamaan aloitteeseen laajamerkityksellisiä kysymyksiä nopeammassa aikataulussa ilman, että mahdollisen toimenpiteen toteuttaminen ja aloitteen tekijälle vastaaminen edellyttää vielä valtuustotasoista käsittelyä.

Hallintosäännössä on nykyiselläänkin turvattu valtuutettujen aloiteoikeuden toteutuminen ja aloitteiden seuranta siten, että aloitteet tulevat asianmukaisesti vireille, valmistellaan toimivaltaisessa toimielimessä tai vastuualueessa ja niiden käsittelyn etenemisestä annetaan riittävät tiedot. Nykyinen hallintosääntö ei edellytä kaikkien aloitteiden viemistä valtuuston erilliseen päätöksentekoon ennen toimenpiteiden suorittamista, vaan mahdollistaa usein nopeamman vastauksen aloitteen tekijälle, mutta turvaa valtuustolla säilyvän kokonaiskuva vuoden aikana tehdyistä valtuustoaloitteista ja niihin annetuista ratkaisuista. Lisäksi nykyisessä mallissa on noudatettu kuntalain periaatetta siitä, että asian saattaminen valtuuston käsittelyyn ei edellytä valtuuston enemmistöä, vaan jo neljäsosa valtuutetuista on riittävä allekirjoittajien lukumäärä, jonka perusteella aloitteen katsotaan edellyttävän valtuuston käsittelyä.

Edellä esitetyillä perusteilla katson, että hallintosäännön muuttaminen esitetyllä tavalla ei ole tarkoituksenmukaista. Pidän tavoiteltavana säilyttää menettelytapa, joka kunnioittaa valtuutettujen aloiteoikeutta, mahdollistaa merkittävien ja periaatteellisesti tärkeiden kysymysten käsittelyn valtuustotasolla sekä samalla turvaa päätöksenteon sujuvuuden, valmistelun laadun ja valtuuston työajan kohdentumisen sen ydintehtävien kannalta olennaisiin asioihin.

Suositus

Suosittelen, ettei hallintosääntöä tässä vaiheessa muutettaisi valtuustoaloitteiden käsittelyn osalta.